

Jak jest to možné tedy? Porota uznala za nejlepší prý knížku pí Benešové a pan Vrchlický v Akademii řekl, že knížku p. Teichmannovu! Není to prostě úžasné? Kdo tu nemluví pravdu? Nemluvil jí tehdy Vrchlický? Nemluví jí dnes p. Pražák?

Ale nejcharakterističtější přitom jest, že se škandál tento prozradil náhodou, stylistickým pletichařením p. Pražákovým. Člověk by věřil přitom skoro v Nemesis. Pan Pražák napsal větu, která zaslouží přejít na potomstvo: „... (porota) již již po redakci, konané případně(!) s autorkou, rozhodovala se pro tisk.“ To jest tak přesvědčivá věta jako: Již již chtěl jsem sníst chleba, případně posud neválený.

Tak nepíše žádný rovně rostlý, přímý člověk. Styl, toť člověk. A tato věta mluví, křičí, usvědčuje. Pan Pražák jest filolog, profesor, literární historik a — dovede slátat takovou absurdnost logickou i mluvnickou. Ale nebyl by jí slátal, kdyby byl nemusil tušovat a krýt ústup.

Dru Pražákoví přiskočil na pomoc dr Herben v Čase; ztotožnil se s ním. Prý pan Pražák chtěl nápravu a za to dostalo se mu tak nepěkné odměny. Kdyby byl p. Pražák vědomě vynesl škandální poměry Zeyerova fondu na veřejnou diskusi, klobouk dolů před ním. Ale p. Pražák prozradil něco bezděky, nevědomky, *proti své vůli*, něco, na čem jest spoluvinen. Ať mně odstraní dr Herben rozpory ve výrocích p. Pražákových, a půjdu a odprosím ho! Porota shledá knihu pí Benešové nejlepší, chystá se „již již“ ji vytisknout a náhle — nic. Nepublikuje svůj soud, nedoporučí ji Akademii a p. Vrchlický, referent poroty, mluví v plenu Akademie o knize p. Teichmannové!

Nejde o žádnou tahanici slovíčkářskou. Jsou věty a věty. Jsou věty jako biče, které si někdo sám na sebe splétá! A z těch je věta p. Pražáková. Usvědčuje jej z pletichaření; usvědčila jej, že kryl něco, co nebylo jasné a čisté. Odtud její pitvorná motanice.

Pan dr Herben rád by si hrál v literatuře na diktátora, který brevi manu trestá a odměňuje; ale nemá k tomu žádného vnitřního práva. Já alespoň jdu za svou myšlenkou, za svou vnitřní nutností a nedám se v tom okřikovat. Literatura jest republika volných duchů, a ne kasárna. Dr Herben nalezl si v poslední době patronu nebezpečně prostou: kdo není s ním stejného mínění a hájí své odchýlné stanovisko, jest hašteřivec a škorpivec, ne-li něco horšího. To by byla příliš laciná šablona na vyrovnávání diferencí.

Karásek jako porotce fondu Zeyerova

Byla mně zaslána Samostatnost — list, jehož se nedotýkám ani v rukavičkách od doby, kdy rádí zde volně perfidnost V. Dykova svorně s pošetilostí Lešehradovou, — a v ní zatřžený výklad J. Karáska, jednoho z porotců, o tom, jak se stalo, že nedostalo se ceny Zeyerova fondu knižce paní Benešové, ačkoliv byla uznána porotou za nejlepší ze zadaných prací. Výklad klasický svým cynismem a svou drzostí parvenua, který byzantinismem vetřel se v přízeň sestárlého básníka Vrchlického a chce nyní diktovat svou zvůli za zákon literárnímu světu. Výklad takový: p. Karásek nejprve sám navrhl, aby se vydala knížka pí Benešové — k faktu tomu jest nucen přiznat se, ovšem s jakou nadutou kondescendencí to činí! —, ale při druhé poradě vyskytla se velmi subtilní distinkce, hodná scholastických theologů,

mezi knihami, které jsou nejlepší, a mezi knihami, které slibují nejvíce pro budoucí rozvoj autorův. „A tu padla,“ píše náš přebystrý junker, „knihy pí Benešové, poněvadž druhé knihy jevíly vedle absurdit větší celkem talent než skromně šedivá, mozkově kombinovaná, studená lyrika pí Benešové.“ Mimochodem řečeno: p. Karásek, spílající některému literárnímu dílu „mozkově kombinovaných“ a „studených“, činí na mne dojem příslovečného zloděje, volajícího „chyťte ho“. Jsou ústa, z nichž urážky jsou poklonami, a taková jsou ústa Karáskova, lající někomu, že jest studený a mozkový. Ale tu subtilní distinkci, kterou vymyslel patrně životný a živelný, krví a instinkty překypující J. Karásek, měla by si dát slavná porota patentovat. Kniha p. X, řekne příště naše výtečná porota, jest sice absurdní, ale slibuje nesmírně mnoho pro příští vývoj našeho autora: snad Pankrác, snad Kateřinky, snad Kalifornii, snad Australii, snad kariéru Josefa Holého — kdož může vědět? — nevyzpytné jsou cesty živelných a krevnatých talentů. Čest a sláva jim proto a také podpory! — Tak jest tomu, platonsky mluveno, v obci, v níž literární gigrlata fantasírují o krevnatosti a živelnosti a v níž literární lepenkáři diktují zákony za mlčícího souhlasu literárních historiků a kritiků.

Máchův pomník v Praze

O svátcích velkonočních vyzval Svatobor v listech českých ke sbírce na pomník Máchův, který má být postaven v listopadu v Praze ke stému výročí narozenin básníkových. Návrh pomníku pochází od Myslbeka a byl reprodukován v některých ilustrovaných časopisech českých. Jest to práce příjemná, ale nic více, a chápe odpor některých listů proti ní: problému tragického básnického osudu Máchova nijak typicky nevystihuje a nepřenáší do sféry plastické.

Mutherovy Dějiny malířství

Toto pohrobní dílo Mutherovo počíná právě vycházeti po sešitech překladem F. A. Šubertovým a nákladem Šimáckovým. Jest velmi sporné, je-li překlad tohoto díla právě žádoucí a potřebný. Muther byl spisovatel bystrý a místy i brilantní, ale také povrchní, a jako historik umělecký nevyhovuje přísnějším vědeckým požadavkům: Muther žene do krajnosti vnějškovou kulturně historickou metodu Tainova výkladu díla uměleckého a používá často s libovольností a nepřesností analogií ryze vnějších. Dnes opouští se právem tato metoda povrchová již všude a nahrazuje se genetickým studiem vnitřních formových a kompozičních hodnot děl uměleckých. Poslední Mutherovo dílo jest sice zralejší a propracovanější než jeho Dějiny malířství ze sbírky Göscheny; Muther nebyl v něm také zcela nepřístupný výsledkům moderního badání uměleckohistorického a právě v tomto díle naleznou se celé stránky, které parafrázují jednou Wölfflina, po druhé Riegla, po třetí Wickhoffa, — ale přesto, soudím, mohl nám stačiti překlad katechismu ze sbírky Göscheny v Laichtrově Výboru nejlepších spisů poučných a potřeby vědecktějšího a hlubšího studia malířství měly se hraditi překladem díla jiného,

nejlépe překladem řady vybraných studií o jednotlivých epochách uměleckých, když již není naděje, že nám dá v dohledné době někdo větší původní práci z tohoto oboru.

Jean Moréas

zemřel v Paříži 30. března 54letý; narodil se v Athénách jako Papodiamantopoulos, žil však od jinošství v Paříži a měl pro čistotu a kouzlo francouzské tradice lyrické mnohem větší smysl než řada básníků narozených ve Francii. Moréasem odchází básník ne široký ani mohutný, ale ryzí, kouzelný a typický, duch, který zachránil do svého díla mnoho z nejpopojnější sladkosti minulých věků. Moréas sledoval od středověkých počátků poesie francouzské její klikatý meandrovitý tok, vnikal s nevšední láskou a s nevšední intuící do tajů jejího vývoje a vyrovnával se s ním konkrétně básnickými činy, tvorbou stejně prozíravou a ukázněnou jako sladkou a odanou. Lyrika jeho objímá tři svazky; první svazek, *Premières poésies*, obsahuje dekadentně symbolické Syrty a Kantilény (z nichž překládal u nás Vrchlický a které působily tímto mediem i v naší mladší poesii, Jaroslava Kvapila a Jiřího Karáska ze Lvovic); druhý svazek jsou *Poèmes et silves* (1886—1896), v nichž jsou shrnuty knihy *Le pélerin passionné*, *Énone au clair visage*, *Ériphyle* a *Silves*, dílo inspirace renesančně latinské; a třetí *Les stances*, dílo autorovy zralosti, subjektivní i klasické, přísné i kouzelné, a jedna z nejkrásnějších básnických knih francouzských, jejíž některá čísla *zůstanou* a přejdou odkazem na budoucnost vedle nejlepšího, co napsali Ronsard, André Chénier, Alfred de Vigny, Musset a Victor Hugo. Tyto básně malých rozměrů, pravidlem o osmi nebo dvanácti, nejvýše dvaceti verších, mají nevšední sílu výrazu i vnitřního života, jedinečnou úspornost slova, jsou skrz naskrz prokreslené a zvažované na nejjemnějších vážkách básnické citovosti i uměleckého intelektu. Jest těžko cizinci, aby si učinil správnou představu o rázu a síle této poesie subjektivní a osobnostní, a přece cudné, sevřené a typické; toho, kdo má jakousi kritickou obraznost, žádám, aby si představil nejlepšího a nejstručnějšího Heina, ale Heina, který by byl hlavně Řekem, nic ne Němcem, a zcela málo romantikem, — tak získá nejspíše jakousi tuchu o kouzlu Moréasových Stancí. Euripidova Ifigenie inspirovala Moréase k básnické parafrázi, velmi volné a velmi výrazné, která byla hrána nejprve v Oranži v Théâtre antique v srpnu 1903 a rok nato v prosinci v Odéonu. Moréas byl i mistrem prózy. Jeho *Paysages* et *sentiments* jsou dílo pozorovatele filosofického i myslitele-umělce, aforistika i rozkošného vpravovatele a causeura.

Björnstjerne Björnson

zemřel 26. dubna v Paříži v 78. roce věku. Listy naše ocenily již Björnsonovu mnohostrannou a výraznou osobnost po různých stránkách a složkách, hlavně jako politika, společenského myslitele a reformátora i propagátora a hlasatele idejí humanitních a ethických, bojovníka za spravedlnost pohlavní, třídní i národní; zkrátka přišel při tom jen *básník*, který byl přece ohniskem všech těchto paprsků a srdcem

tohoto velkého entusiasty a optimisty, stejně energického jako houževnatého a stejně vášnivého a bojovného jako měkkého. Björnson byl opravdový básník životní energie ve všech jejích formách, básník veliké síly tvárné; dovedl jíti vždycky ke středu svým velikým životním instinktem. Několika rysy dovedl zachytit celý charakter, v několika větách dovedl vztyčiti celou osobnost pevně na nohy. Jeho lidé jsou děti člověka celého, křepkého, útočného; jsou to lidé pohybu, života, světla a volného vzduchu, moudří ne řečmi, ale celým habitem svým, svou existencí, exemplárností své síly a životní svěžesti. Jako Gottfried Keller byl i Björnson rozený velký básník zdraví a síly, víry v přírodu a v člověka, básník životních klád a společenské družnosti, veliký epik i veliký lyrik. Dovedl vnořiti se svými kořeny hluboko do rodné země, sestoupiti do duše svého národa: odtud pil svou sílu, svou víru, svou naději, své jistoty, svůj výraz i své umění. Jsou lyrické básně od Björnsona, které se vyrovnají Burnsovi: tolik mají zvláštní zpěvné, křepké logiky básnické, tolik pohotovosti a pádnosti ve výraze, tolik lehkého vzletu, tolik kultu života i mužné víry ve veliké vesměrné jistoty. První prozaické práce Björnsonovy byly selské novely, poloromantické, polorealisticke práce jasně fabulace a mírné idealisace, stručné, plastické, s figurami citlivými a jímavými pod karakterní korou drsnosti. To jest Björnson starého stylu, Björnson básník místního svérázu. Starého stylu jest i řada dramát Björnsonových z let šedesátých a sedmdesátých, díla národnostního romantismu, výmluvná a útočná, ale básnicky nejednou zboží chatrnější. Björnson jako básník evropský narodil se v sedmdesátých letech. Odtud počíná jeho tvorba společensky kritická a reformní, propagační, ideová. Björnson cestuje po pevnině evropské, studuje pozitivní a naturalistické filosofie anglické i francouzské, Stuarta Milla, Darwina, Spencera, Taina; staré dogmatické křesťanství jeho taví se a přelévá se v ohni Straussově a Renanově. Evropský realism umělecký, vědecký, společenský přelévá se mocnými vlnami do severských zemí a zaplavuje je; doba a její mluvčí, Brandes, volá po básnících časových a aktuálních, po dílech, která by byla stravou debat a pramenem reform; Ibsen, veliký soupeř Björnsonův, klidí první úspěchy hloubavými básněmi filosofickodramatickými a brzy i společenskokritickými a revolučními. A reakcí na všechny tyto podněty, reflexí všech těchto potřeb a požadavků jest nová tvorba Björnsonova, tvorba ironicky kritická i mravně očistná a povznášivá, díla, v nichž se často víc debatuje než opravdu básnický tvoří, dramata a romány, v nichž někdy místo plných, zavilých a temných charakterů lidských podává autor vzorné a názorné příklady. Takový jest Úpadek, takový jest Redaktor, takový jest Nový systém, taková jest Leonarda, taková jest Rukavička, takový jest Král, takové jsou velké reformní romány Vlazky nad městem i přístavem (česky po prvé jako Dědictví Kurtův) a Na božích cestách, vesměs díla, která nám přinesl v překladech t. zv. modernistický kvas let devadesátých, kdy se prožívala u nás v menším měřítku nejedna obdoba s revolučním vzruchem let sedmdesátých ve Skandinávii. Soud budoucnosti nad těmito díly bude asi přísnější, než dnes tušíme a než jsme ochotni připouštěti. Jisto jest, že tu šel Björnson častěji do šířky než do hloubky a že si problémy své usnadňoval svým vrozeným i vchovaným optimismem a entusiasmem; staré patriarchální křesťanství Björnsonovo prošlo moderním determinismem, ale nepozbylo v něm svého rázu racionelně optimistického: ten žije pod novým jménem a novou maskou dále v díle Björnsonově. Ale hlavní otázka zní, nepoškodila-li tato tvorba v Björnsonovi *básníka*, ne-